

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมในการเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 2 บริเวณ คือ ส่วนกลาง และน้ำตกสาริกา โดยการหาส่วนเกินผู้บริโภคจากเทคนิคการเดินทางแบบรายบุคคล และหาความเต็มใจจะจ่าย จากเทคนิคเหตุการณ์สมมติ ทำการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมายังส่วนกลางของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 500 ชุด และบริเวณน้ำตกสาริกา จำนวน 204 ชุด ระหว่างเดือนมกราคมถึงธันวาคม 2556

ผลการศึกษาพบว่า ส่วนกลางของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และน้ำตกสาริกา มีส่วนเกินผู้บริโภค 4,754 บาทต่อครั้ง และ 5,495 บาทต่อครั้ง ตามลำดับ ส่วนความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียมทั้ง 2 บริเวณ มีค่า 62 บาทต่อครั้ง ซึ่งเป็นมูลค่าที่สูงกว่าค่าธรรมเนียมเข้าชมอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน ผลการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมได้ โดยไม่ควรปรับค่าธรรมเนียมในส่วนบริเวณน้ำตกสาริกาเพราะศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวยังไม่เหมาะสม แต่สามารถปรับเพิ่มค่าธรรมเนียมบริเวณส่วนกลางเป็นที่ระดับราคา 80 บาท เพราะจะทำให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีรายรับเพิ่มขึ้น จะได้นำไปใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อดำรงการให้บริการของระบบนิเวศต่อไป รวมทั้งยังช่วยในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย

คำสำคัญ: อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์เทคนิคต้นทุนการเดินทางแบบรายบุคคล เทคนิคเหตุการณ์สมมติ

คำนำ

เนื่องด้วยในปีงบประมาณ 2556 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยสถาบันนวัตกรรมอุทยานแห่งชาติและพื้นที่คุ้มครอง สำนักอุทยานแห่งชาติ ได้สนับสนุนงบประมาณตามแผนงานกิจกรรมอนุรักษ์ พันธุ์ และพัฒนาป่าไม้ กิจกรรมงานอุทยานแห่งชาติ ให้ศูนย์นวัตกรรมอุทยานแห่งชาติและพื้นที่คุ้มครองทางบก จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินโครงการศึกษาความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมค่าเข้าอุทยานแห่งชาติ โดยคณะทำงานได้เลือกอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นพื้นที่นำร่องดำเนินงานโครงการ เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความสำคัญและมีคุณค่าในระดับโลก ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากโดยที่อัตราการจัดเก็บค่าธรรมเนียมผ่านเข้าอุทยานแห่งชาติยังไม่สอดคล้องกับมูลค่าที่แท้จริงของพื้นที่ ซึ่งกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีนโยบายที่จะปรับอัตราค่าผ่านเข้าอุทยานแห่งชาติ ดังนั้นการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของพื้นที่อนุรักษ์ในรูปแบบของตัวเงินจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมค่าเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปสู่จัดการที่เหมาะสมและเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีต่อไป

คณะทำงานขอขอบคุณ สถาบันนวัตกรรมอุทยานแห่งชาติและพื้นที่คุ้มครอง สำนักอุทยานแห่งชาติอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และสำนักงานโครงการเร่งเสริมความยั่งยืนของระบบการจัดการพื้นที่คุ้มครอง ที่ให้การช่วยเหลือสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการ ตลอดจนทำให้โครงการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมจากส่วนเกินผู้บริโภค (Consumer Surplus) โดยเทคนิคต้นทุนการเดินทางแบบรายบุคคล (Individual Travel Cost Method – ITCM)
2. เพื่อกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมจากความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียมค่าเข้าชมของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยใช้เทคนิคสมมติเหตุการณ์ (Contingent Valuation Method- CVM)
3. เพื่อหาอัตราค่าธรรมเนียมที่ทำให้อุทยานแห่งชาติได้รายรับรวมสูงสุด โดยการประเมินค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อค่าธรรมเนียมเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การตรวจเอกสาร

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ที่ตั้ง

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตั้งอยู่ในบริเวณเทือกเขาพนมดงรัก ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 5 ลิปดาเหนือ ถึง 14 องศา 25 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 องศา 50 ลิปดาตะวันออก ครอบคลุมพื้นที่ 11 อำเภอ 4 จังหวัด คือ จังหวัดสระบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ 2,165.55 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,353,471.53 ไร่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของประเทศไทย อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังมีพื้นที่ต่อเนื่องกับผืนป่าในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานและอุทยานแห่งชาติปางสีดา (<http://www.paiduaykan.com>, 2558)

ทรัพยากรป่าไม้

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีลักษณะภูมิประเทศที่มีลักษณะเด่นคือ พื้นที่ด้านตะวันออกของเทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งสูงโดดมาจากที่ราบภาคกลางแล้วก่อตัวเป็นแนวเขตที่ราบสูงโคราชมียอดเขาร่วมเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดคือ 1,351 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ส่วนเทือกเขาที่สำคัญก็มีความสูงใกล้เคียงกันคือ เขาแหลม เขาเขียว เขาสามยอด เขาฟ้าผ่า เขากำแพง เขาสมอปูน และเขาแก้ว ซึ่งมีความสูงเท่ากับ 1,326 1,292 1,078 875 805 และ 802 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ครอบคลุมด้วยป่าดิบชื้น (Moist evergreen forest) เป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งมีป่าประเภทอื่นๆ ได้แก่ ป่าผสมผลัดใบ (Mixed deciduous forest) ป่าดิบเขา (Hill evergreen forest) ป่าดิบแล้ง (Dry evergreen forest) และทุ่งหญ้า (Grassland) ผสมผสานกัน เหมาะสมเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจทางธรรมชาติที่สำคัญมากเท่าเทียมกับการเป็นต้นน้ำลำธารที่หล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการใช้สอยของชุมชนในภูมิภาคโดยรอบ ชนิดพรรณไม้ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีมากมายหลายประเภท ตั้งแต่ไม้ยืนต้น เฟิร์น กล้วยไม้ เห็ด รา ไลเคน มอสส์ ได้มีการศึกษาประเมินพันธุ์ไม้ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีจำนวน 2,000 - 2,500 ชนิด โดยพบว่ามีไม้ยืนต้นจำนวน 219 ชนิด กล้วยไม้ จำนวน 120 ชนิด เฟิร์น จำนวน 145 ชนิด ไลเคนที่ฝากกล้วยไม้และเขาเขียว จำนวน 108 ชนิด ทั้งนี้เพราะพื้นที่แห่งนี้เป็นจุดรวมการแพร่กระจายพันธุ์ของพืชต่างๆ

ทรัพยากรสัตว์ป่า

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งที่มีสัตว์ป่าชุกชุมมาก จากการศึกษาตามโครงการการอนุรักษ์ช้างป่า และการจัดการพื้นที่ป้องกัน (Elephant Conservation and Protected area management) โดย Mr.Robert J. Dobiasภายใต้ความร่วมมือของ WWF และ IUCN ในปี พ.ศ. 2527 - 2528พบว่ามียังมีจำนวนประชากรช้างประมาณ 250 ตัวสัตว์ป่าที่สามารถพบเห็นได้บ่อยๆ และตามโอกาสเอื้ออำนวย ได้แก่ เก้ง (*muntiacusmuntjak*) กวาง (*Cervus unicolor*) ตามทุ่งหญ้าทั่วไป นอกจากนี้ยังพบเสือโคร่ง (*Pantheratigris*) กระทิง (*Bosgaurus*) ชะมด (*Hibiscus surattensis*) กระต่ายป่า (*Lepus pequensis*) ฯลฯ จำนวนกว่า 200 ชนิด นกที่น่าสนใจและพบเห็นบ่อยๆ ได้แก่ นกเงือก(Hombill) นกขุนทอง (*Halichoeraskallochroma*) นกพญาไฟใหญ่(*Pericrocotusflammeus*) นกขุนแผน (*Urocissaerythrohyncha*) นกแต้วแร้ว (*Pitta gurneyi*) นกแซงแซวหางปลา (*Dicrurusmacrocerus*) นกเขา (*Streptopeliachinensis*) นกกระปูด (*Centopussinensis*) ไก่ฟ้า (*Lophurasp.*) และนกกินแมลงชนิดต่างๆ รวมทั้งมีผีเสื้อชนิดต่างๆที่สวยงามไม่น้อยกว่า 5,000 ชนิด

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นับว่าเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เนื่องจากมีน้ำตกที่สวยงาม มีทั้งน้ำตกน้อยใหญ่ซึ่งเกิดขึ้นหลายแห่ง ซึ่งได้ดำเนินการสำรวจและทำเส้นทางเดินเท้าไปถึงแล้วประมาณ30แห่ง โดยแต่ละแห่งมีความสวยงามแตกต่างกันไปตามสภาพธรรมชาติของภูมิประเทศ

น้ำตกสาริกา

เป็นน้ำตกในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตั้งอยู่ที่ตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายกห่างจากตัวเมืองไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือทางหลวงหมายเลข 3049 เป็นระยะทาง 12 กิโลเมตรแล้วแยกซ้ายเข้าทางหลวง 3050 อีก 3 กิโลเมตร ทางลาดยางตลอดสายเป็นน้ำตกขนาดใหญ่สายน้ำไหลตกจากหน้าผาเป็นทอด ๆ ถึง 9 ชั้น ผาที่สูงที่สุดประมาณ 200 เมตร แต่ละชั้นมีอ่างรับน้ำ มีน้ำมากในฤดูฝน ส่วนฤดูแล้งน้ำแห้ง บริเวณด้านล่างของน้ำตกมีบริการห้องอาบน้ำและห้องสุขาแยกชาย-หญิง มีร้านอาหาร มีร้านขายของที่ระลึกหากขับรถไปเองจะมีป้ายบอกทางตลอด

การเข้าน้ำตกสาริกาจะต้องเสียค่าเข้าอุทยานแห่งชาติผู้ใหญ่ 40 บาท/คน เด็ก 20 บาท/คน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผู้ใหญ่ 400 บาท/คน เด็ก 200 บาท/คน

ส่วนกลาง

น้ำตกกองแก้ว อยู่ห่างจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวประมาณ 100 เมตร เป็นน้ำตกเล็กๆที่เกิดจากห้วยลำตะคอง ในฤดูฝนจะสวยงามมาก ใกล้บริเวณน้ำตกจะมีสะพานแขวนข้ามลำห้วย 2 สะพาน นอกจากนี้ยังมีห้วยลำตะคองเป็นแนวเขตแบ่ง 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครนายก และจังหวัดนครราชสีมา

น้ำตกผากล้วยไม้ เป็นน้ำตกขนาดกลางที่อยู่ในห้วยลำตะคองห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ประมาณ 7 กิโลเมตร สามารถเข้าถึงได้โดยทางรถยนต์และทางเดินเท้า น้ำตกผากล้วยไม้จะมีกล้วยไม้หวายแดงขึ้นอยู่ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของน้ำตกแห่งนี้

น้ำตกเหวสุวัต เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียงมากจนเป็นที่รู้จักของประชาชนโดยทั่วไป น้ำตกเหวสุวัตอยู่สุดถนนธนรัชต์หรือจะเดินเท้าต่อจากน้ำตกผากล้วยไม้ไปได้ประมาณ 3 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นสายน้ำตกลงมาจากหน้าผาสูงประมาณ 20 เมตร บริเวณด้านล่างของน้ำตกเป็นแอ่งน้ำและลำธาร ในช่วงฤดูฝนน้ำจะมากและไหลแรง และค่อนข้างเย็นจัด

น้ำตกผาไทรคู่และน้ำตกผากระชาย เป็นน้ำตกขนาดกลางที่เกิดจากห้วยโกรกเค้บริเวณเขาแหลมอยู่ทางด้านทิศเหนือของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อยู่ห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ขญ.2 (ผากระดาด) ประมาณ 12 – 15 กิโลเมตร มีความสูงประมาณ 15 เมตร

อยู่ใต้ถัดไปจากน้ำตกเหวสุวัต ห่างจากน้ำตกเหวสุวัตน้ำตกเหวไทร เป็นน้ำตกอีกแห่งหนึ่งที่ 700 เมตร น้ำตกนี้มีลักษณะเป็นหน้าผากกว้างเต็มลำห้วย สูงประมาณ 5 เมตร

น้ำตกเหวประทุน เป็นน้ำตกที่อยู่ในห้วยลำตะคองอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ถัดจากน้ำตกเหวไทร ประมาณ 2 กิโลเมตร

น้ำตกตาดตาภู น้ำตกนี้อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เกิดจากห้วยระย้า เป็นน้ำตกที่มีลักษณะเป็นโขดหิน และลานหินที่มีน้ำไหลล้นเป็นทอดลาดเอียงไปข้างล่างประมาณ 100 เมตร

น้ำตกตาดตาคง เป็นน้ำตกที่งดงามและสูงอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ถัดไปจากน้ำตกตาดตาภู ประมาณ 4 กิโลเมตร การเดินทางจะเริ่มต้นที่ด้านหลังอาคารโภชนาการเก่าททท.เขาใหญ่รวมระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร หรือเริ่มต้นที่ กม.55 ถนนเขาใหญ่ – ปราจีนบุรีก็ได้ ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร

กลุ่มน้ำตกผาตะแบก น้ำตกนี้เป็นน้ำตกที่เกิดบนห้วยน้ำซับซ้อน ลักษณะของน้ำตกเป็นชั้นๆลดหลั่นกันลงไป 5 ชั้น จากปากทางเข้าถนนสายเขาใหญ่ – ปราจีนบุรี ช่วงระหว่าง กม.6.5 – 7มีทางเดินเข้าระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร

น้ำตกเหวนรก น้ำตกขนาดใหญ่และสูงที่สุดอยู่ทางทิศใต้ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีทั้งหมด 3 ชั้นชั้นแรกสูงประมาณ 60 เมตร มีน้ำไหลผ่านหน้าผาชั้นนี้จะพุ่งไหลลงสู่หน้าผาชั้นที่ 2 และ 3 ที่อยู่ถัดลงไปใกล้ๆกัน สายน้ำจะไหลลงสู่หุบเหวเบื้องล่างเป็นมุม 90 องศา สูงประมาณ 150 เมตร ในฤดูฝนน้ำจะไหลแรงมาก

สถานที่กางเต็นท์ลำตะคอง เป็นสถานที่กางเต็นท์ที่เป็นพื้นที่ค่อนข้างโล่งแจ้ง มีพื้นที่ประมาณ 40 ไร่ มีห้วยลำตะคองไหลผ่าน สามารถเดินทางได้โดยใช้เส้นทางปราจีนบุรี- น้ำตกเหวนรกตั้งอยู่ห่างจากแยกปราจีนบุรีประมาณ 3 กิโลเมตร แต่เนื่องจากเป็นสถานที่กางเต็นท์ที่เปิดได้ไม่นานนัก จึงมีจำนวนต้นไม้ที่ให้ร่มเงาน้อย ปัจจุบันทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กำลังปรับปรุงโดยการปลูกต้นไม้เพิ่มเติม สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณสถานที่กางเต็นท์ลำตะคอง ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจำนวน 1 หลัง อาคารอเนกประสงค์จำนวน 2 หลัง ร้านอาหารจำนวน 1 หลัง ห้องน้ำจำนวน 7 หลัง และเต็นท์สำหรับเช่าจำนวน 53 หลัง

นอกจากนี้ยังมีจุดชมวิวและหอคูดูสัตว์ที่น่าสนใจ ได้แก่

-จุดชมทิวทัศน์ กม.20 ถนนปราจีนบุรี- เขาใหญ่ เป็นจุดที่สามารถชมวิทิวทัศน์ด้านจังหวัดปราจีนบุรี

-จุดชมทิวทัศน์ กม.30 อยู่บนถนนธนรัชต์อยู่ที่ระดับความสูงประมาณ 680 เมตรจากระดับน้ำทะเล สามารถชมวิทิวทัศน์ด้านทิศเหนือของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้ในบริเวณกว้างและสวยงามมองเห็นเทือกเขาสลักซับซ้อน แม้แต่ทุ่งนาหมู่บ้านท่ามะปร่างที่อยู่ห่างไกล

-จุดชมทิวทัศน์ผาเดียวดาย ถ้ามาจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่หรือผากล้วยไม้ ทางขึ้นเขาเขียวจะอยู่ซ้ายมือ ของถนนสายปราจีนบุรี-เขาใหญ่ บริเวณกิโลเมตรที่ 12 ให้สังเกตลานจอดรถทางด้านขวามือ ส่วนทางเข้าไปจุดชมทิวทัศน์ผาเดียวดาย มีทางเดินเล็กๆเข้าสู่ป่าดิบเขา บริเวณด้านซ้ายมือลงไปตามทางชันอีกเล็กน้อยจะถึงจุดชมวิทิวทัศน์ ซึ่งเป็นลานหินยื่นออกมาจากหน้าผา มองเห็นเขาร่มและป่าดงดิบหนาทึบ จนถึงทุ่งกุหลาบ และเขาสมอปูน จากลานหินจะมีทางเดินแยกไปชมทิวทัศน์ได้อีกหลายมุม ถนนขึ้นเขาเขียวจะไปสิ้นสุดที่ศูนย์ควบคุมและรายงานเขาเขียวของกองทัพอากาศตรงด่านรักษาการฯจะมีจุดชมวิอีกแห่งหนึ่ง คือ ผาตรอมใจ ซึ่งจะมองเห็นผืนป่าได้ในบริเวณกว้าง

-จุดชมทิวทัศน์เขาเขียว นับเป็นจุดชมวิวิทิวทัศน์ที่สวยงามน่าชมและเป็นที่ยอดนิยมของ (ผาตรอมใจ) นักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก มีลักษณะคล้ายผานกเค้าที่ภูกระดึง จะมองเห็นภูเขาร่มขวางอยู่เป็นแนวยาว และทิวทัศน์ที่สวยงามด้านจังหวัดปราจีนบุรี ตอนเช้าตรู่จะเห็นพระอาทิตย์ขึ้นยามเช้าเป็นดวงกลมสีแดงเหนือสันเขาร่มที่สวยงาม

-จุดชมทิวทัศน์ กม.9 อยู่ช่วงกิโลเมตรที่9 ถนนขึ้นเขาเขียว สามารถมองทิวทัศน์ป่าไม้และภูเขาด้านทิศเหนือตลอดแนวได้อย่างดี

หอดูสัตว์ เป็นสถานที่ที่จัดทำขึ้นสำหรับการชมดูสัตว์ป่า นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ ตั้งแต่เวลา 06.00 น. – 18.00 น. จำนวน2 แห่ง ได้แก่

-หอดูสัตว์หนองผักชีอยู่บริเวณหนองผักชี ซึ่งเป็นแหล่งน้ำของสัตว์ป่ารอบๆหนองน้ำเป็นทุ่งหญ้าคา กว้างใหญ่มีโป่งสัตว์ ปากทางเข้าอยู่บริเวณ กม.36 ถนนธนรัชต์เดินเท้าเข้าไปอีกประมาณ 1 กิโลเมตร

-หอดูสัตว์มอสสิงโต อยู่บริเวณอ่างเก็บน้ำมอสสิงโต รอบๆมีลักษณะเป็นทุ่งหญ้าโล่งๆ ที่เหมาะสำหรับการชมดูสัตว์ป่าที่มากินดินโป่ง ซึ่งเป็นดินที่มีแร่ธาตุสำคัญของสัตว์กินพืช อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ประมาณ 500 เมตร

กิจกรรมการท่องเที่ยว

ภายในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีกิจกรรมที่น่าสนใจสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ดังนี้

ส่องสัตว์ เป็นกิจกรรมที่ใช้ไฟส่องสัตว์ในเวลากลางคืนไปตามถนนสองข้างทาง เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความนิยมมาก สามารถติดต่อขออนุญาตได้ที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ภายในเวลา 18.00 น.

เดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีเส้นทางเดินป่าระยะสั้นและเส้นทางเดินป่าประเภทท่องเที่ยว สามารถสอบถามรายละเอียดการเดินป่าและติดต่อเจ้าหน้าที่นำทางได้ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว แบ่งเป็น

-เส้นทางศึกษาธรรมชาติ(Nature trail)เส้นทางศูนย์บริการนักท่องเที่ยว – น้ำตกกองแก้วระยะทางประมาณ 1,200 เมตร เส้นทางนี้จะไปด้วยตัวหนอน มีป้ายสื่อความหมายตลอดเส้นทาง นักท่องเที่ยวสามารถเดินเองได้

-เส้นทางเดินป่าประเภทไม่พักแรม(Hiking trail) มีอยู่ 13 เส้นทาง จัดทำอยู่บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีระยะทางตั้งแต่ 1-8 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1-5 ชั่วโมง ต้องติดต่อขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อนเข้าไป

-เส้นทางเดินป่าประเภทท่องเที่ยว(Trekking)เป็นเส้นทางที่ต้องมีการพักค้างแรมในป่า โดยมากเป็นเส้นทางที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติ ใช้เวลาค้างคืนตั้งแต่ 1 – 3 คืน สามารถติดต่อเดินป่าได้ที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่อยู่ใกล้เคียง และที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ดูนกอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งดูนกที่ดีที่สุดแห่งหนึ่ง ที่สามารถพบมากกว่า 340 ชนิด มีทั้งนกอพยพและนกประจำถิ่น โดยมีแหล่งดูนกที่น่าสนใจทั้งหมด 6จุด ได้แก่บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและค่ายพักกองแก้ว บริเวณริมถนนรัชต์บริเวณที่ทำการฯ – มอสิงโต บริเวณด่านช้าง – บึงไผ่ บริเวณผากล้วยไม้ – เหวสุวัต และบริเวณเขาเขียว

ภาพที่ 1 แผนที่ท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ที่มา: <http://www.rakhaoyai.com/uploads/2011/12/map-khaoyai.jpg> (2015)

การเดินทาง

<http://www.paiduaykan.com> (2558) ระบุว่า

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่(ส่วนกลาง)

1.โดยรถส่วนตัว

-ถนนพหลโยธินผ่านรังสิต ถึงสระบุรีเลี้ยวขวาเข้าถนนมิตรภาพ ผ่านมวกเหล็กและเลี้ยวขวาอีกครั้งหนึ่งตรงทางแยกก่อนถึงอำเภอบางลำบ่อตรงกิโลเมตรที่ 58 เข้าสู่ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2090 ถนนธนรัชต์ ประมาณ 25 กิโลเมตร ถึงด่านตรวจจากนั้นเส้นทางจะไต่ขึ้นไปอีก 14 กิโลเมตร จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ระยะทางรวมทั้งสิ้น 200 กิโลเมตร

-ถนนพหลโยธินผ่านรังสิต ผ่านหนองแคเลี้ยวขวาเข้าสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 305 แล้วเปลี่ยนไปใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 33 ถนนสุวรรณศรผ่านตัวเมืองนครนายกถึงสี่แยกเนินหอมหรือวงเวียนนเรศวร ก่อนเข้าตัวเมืองปราจีนบุรีเลี้ยวซ้ายเข้าสู่ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3077 ถนนปราจีนบุรี-เขาใหญ่ ถึงด่านตรวจเนินหอม ถนนเริ่มเข้าสู่ป่าและไต่ขึ้นที่สูงรวมระยะทางประมาณ 160 กิโลเมตร

-ถนนพหลโยธินเลี้ยวขวาบริเวณรังสิตเข้าทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 305 มุ่งสู่ตัวเมืองนครนายก แล้วเปลี่ยนไปใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 33 ถนนสุวรรณศรถึงสี่แยกเนินหอมหรือวงเวียนนเรศวร เลี้ยวซ้ายเข้าถนนปราจีนบุรี-เขาใหญ่ รวมระยะทางประมาณ 160 กิโลเมตร

2. รถโดยสารประจำทาง

รถโดยสารประจำทางเส้นทางที่ 1 ขึ้นรถโดยสารประจำทาง กรุงเทพฯ- นครราชสีมา หรือมาจากที่อื่นให้ลงที่แยกเข้าอำเภอบางลำบ่อ กรณีที่รถโดยสารไม่เข้าตัวอำเภอบางลำบ่อจะมีรถโดยสารประจำทางจากบางลำบ่อมาจนถึงด่านตรวจเก็บค่าธรรมเนียมนั้นเที่ยวแรกจากอำเภอบางลำบ่อเวลา 06.00 น. และเที่ยวสุดท้าย เวลา 17.20 น. ซึ่งรถโดยสารประจำทางจะออกรถทุกครึ่งชั่วโมง ค่าโดยสาร 30 บาท โดยจะหมดระยะแค่นี้ด่านเก็บค่าธรรมเนียนั้นแล้วโบกรถต่อขึ้นไปทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

รถโดยสารประจำทางเส้นทางที่ 2 ขึ้นโดยสารรถประจำทางกรุงเทพฯ-ปราจีนบุรี มาลงที่แยกวงเวียนนเรศวร ยืนรอโบกรถหรือเหมารถมอเตอร์ไซด์ที่แยกนี้ไปลงด่านเนินหอม ด่านเก็บค่าธรรมเนียนั้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่แล้วโบกรถต่อขึ้นอุทยานแห่งชาติ

3.โดยรถไฟ

ขึ้นรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ลงที่สถานีอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาแล้วต่อรถสองแถวที่ตลาดอำเภอปากช่อง ลงที่ด่านเก็บค่าธรรมเนียมอุทยานแห่งชาติ แล้วโบกรถต่อขึ้นไปทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (น้ำตกสาริกา)

1.รถส่วนตัว เส้นทางกรุงเทพฯ - รังสิต - องค์กรักษ์ - นครนายก - น้ำตกสาริกา

แยกรังสิตไปตามทางหลวงหมายเลข 305 เลียบคลองรังสิต ผ่านอำเภอองค์กรักษ์ จนถึงอำเภอเมืองนครนายก ระยะทาง 105 กิโลเมตรแล้วไปตามทางหลวงหมายเลข 3049 ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตรแล้วแยกซ้ายเข้าทางหลวงหมายเลข 3050 อีกประมาณ 3 กิโลเมตร จะเป็นทางลาดยางตลอดสายจนถึงน้ำตกสาริกา

2.รถส่วนตัว เส้นทางกรุงเทพฯ - หินกอง - นครนายก - น้ำตกสาริกา

ทางหลวงหมายเลข 1 เลี้ยวขวาที่หินกองไปตามถนนสุวรรณศร ทางหลวงหมายเลข 33 จนถึงอำเภอเมืองนครนายก ระยะทาง 137 กิโลเมตรแล้วไปตามทางหลวงหมายเลข 3049 ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร แล้วแยกซ้ายเข้าทางหลวงหมายเลข 3050 อีกประมาณ 3 กิโลเมตร จะเป็นทางลาดยางตลอดสายจนถึงน้ำตกสาริกา

3.รถตู้โดยสารปรับอากาศ

รถตู้โดยสารปรับอากาศสาย เชื้อนคลองท่าด่าน - พิวเจอร์พาร์ครังสิต - อนุสาวรีย์ชัยฯ เส้นทางที่วิ่งผ่านได้แก่ เชื้อนขุนด่านน้ำตกนางรองน้ำตกวังตะไคร้แยกประชาเกษมจ.นครนายกสี่แยก จปร.ฯ สี่แยกบางอ้ออ.องค์กรักษ์ศูนย์การแพทย์อ.ธัญบุรีตรีมิตรเวิลด์พิวเจอร์พาร์ครังสิตดอนเมืองอนุสาวรีย์ชัยฯ (ปากซอยเวียร์เวียร์ รถปอ.522)

อัตราค่าธรรมเนียมผ่านเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ตามประกาศกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ลงวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2546 กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมผ่านเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดังนี้

- นักท่องเที่ยวชาวไทย ผู้ใหญ่ 40 บาท/คน, เด็ก 20 บาท/คน
- นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ผู้ใหญ่ 400 บาท/คน, เด็ก 200 บาท/คน
- รถจักรยาน 20 บาท/คัน
- รถจักรยานยนต์ 30 บาท/คัน
- รถยนต์ (ไม่เกิน 4 ล้อ) 50 บาท/คัน
- รถบัสเล็ก (ไม่เกิน 24 ที่นั่ง) 100 บาท/คัน
- รถบัสใหญ่ (24 ที่นั่งขึ้นไป) 200 บาท/คัน
- รถบรรทุก 1-4 ตัน 4 ล้อ 200 บาท/คัน
- รถบรรทุก 4 ตัน 6 ล้อ 300 บาท/คัน
- รถบรรทุก 4 ตัน 6 ล้อขึ้นไป ห้ามผ่าน